

ACC. NR. 639.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland *Upptecknat av:* Folkskollärarinnan Hulda Ohlsson
Härad: Kinnevalds *Adress:* Brömsebro
Socken: Urshults *Berättat av:* dennas moder
Uppteckningsår: 1924. *Född år* i Urshult, Kinnevalds hd.

Uppteckningen rör Brygd.

639

Först bereddes malt. Det tillgick på följande sätt. Korn lades i ett tråg. I detta borrhades ett hål i ena ändan, sen östes vatten på kornet och tvättades det. Detta upprepades varje kväll tills kornet grott, så brodden blev synlig. Sedan skulle ugnen uppvärmas, så skulle det läggas in där för att torka, man fick då röra om det, så att det inte blev bränt utan torkades jämnt, sedan skulle det malas på "hemkvarnen". Man hade sedan ett "bryggkar". Vid dess nedre kant var en öppning med kran. Häri lades först några pinnar av björk, som var rentvättade, ovanpå detta lades ren halm, sedan breddes en duk över, (det torkade kornet) = malten lades ovanpå duken. Vatten koktes upp och östes över, detta fick nu stå tills musten var utdragen, det tappades då ut genom kranen och koktes åter upp. När detta sedan svalnat, tillsattes jästen. Efter ett par tre dagar var det färdigt. Det fövarades

Skriv endast på denna sida!

i en "tina" d.v.s. en stor, rund, hög träbalja med lock.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

639

Skriv endast på denna sida!

Ljusstöpning.

Man hade en kärna, så koktes det upp vatten, som östes i kärnan. Talgen smältes och östes ovanpå vattnet. (Med vatten och talg skulle kärnan vara full). Så hade man "ljusvekgarn" (det var mycket löst tvinnat garn, rätt grovt). Av detta snoddes några trådar, som sedan lades dubbla, det bildades då en ögla i ena ändan. Denna trädde på en käpp. På varje käpp hängdes så många vekar, som kunde få rum i kärnan. De doppades så ner mycket hastigt i kärnan, togs sedan upp och så lades käppen mellan två stolstöd. När alla hade doppats ner togs de första igen och så doppades de flera gånger tills de fått den önskade tjockleken. Var det mer talg kvar togs nya vekar som doppades ner, men de ljusen blev mycket smala och kallades "pojtor".

ACC. NR. 639.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge *Upptecknat av:* Folkskollärarinnan
Hulda Ohlsson
Härad: Bräkne *Adress:* Brömsebro
Socken: Asarum, Tararps by. *Berättat av*
Uppteckningsår: 1924. *Född år* i

4⁴¹

639

Uppteckningen rör Julgröten.

Där var seden i min barndom att i julgröten skulle man lägga en skalad mandel. Den, som hittade den, skulle först bliva gift.

Man brukade ävent rimma till gröten.

Grötrim.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte i en bytta, tag inte mer i skeden än du orkar lyfta.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte på en spade, det var inte sant, det du sade.

Denna gröten är kokt i en gryta och inte på två stubbar, äten bra mina gubbar.

639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
_ARKIV

6

Annandag jul.

Annandag jul brukade de gå till grannens
och göra rent i ladugården. Var det någon, de tyckte om, gjorde
de det riktigt i ordning, men var det någon, som de inte tyckte
om, lade de gödseln i en stor hög mitt på golvet.

7.

Gissa nötter.

"Bo-by!" - Man tog några nötter i handen och sade:"Bo-by!" Den andre svarade:"Bo med!" Så sade den förste: "Huru många?" Så gissade de andra, den, som lyckades gissa, hur många där var, fick dem, och kunde man inte gissa rätt, fick man lägga dit så många, som det(skiljde) var för lite eller för många.

Udda eller jämnt eller lika många igen.

Man tog några nötter i handen och sade:

"Udda eller jämnt eller lika många igen!" Då fick man säga antingen udda eller också jämnt. När man då gissade udda, när det var jämnt fick man lägga dit så många nötter, som det var i handen. Men om man sade bara: "Udda eller jämnt", då lade man dit endast en, när man gissade fel, så att det blev det, som man gissat.

"Min so laskade åt skogen!"

Man lade en nöt under ett finger och sade: "Min so laskade åt skogen!" En annan svarade: "Min med!" Den förste frågade: "Vilket träd lade den sig under?" - Så fick man taga upp ett finger. Fanns inte nöten där, fick man lägga en där och sedan taga upp en annan finger. Fanns den där, så fick man taga den, eljest fick man lägga en även där. Så fick man hålla på tills en hittat den, som först lagts dit.

639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

"Bo-by på slumpen!"

"Bo-by på slumpen!" - Svar: "Käringen ligger i sumpen" (en del såde skruppen). - Fråga: "I huru många år?"
Så gissade man. Sedan var det samma som "bo-by!"

Väderleksmärken.

När Anders slaskar skall julen braska
och tvärtom.

Matthias kastar den heta stenen, så efter
den dagen (25 febr.) skulle isarna bliva osäkra.

Om ej något regn föll trefaldighets-
söndagen skulle det bli torr sommar.

Om det regnade sju sovaredagen (27 juli)
skulle det regna sedan i 7 veckor.

Blev det många rönnbär, skulle det bli
sträng vinter.

Blev istapparna långa på taken om vin-
tern, skulle det bli långt lin.

När svalorna flyger lågt ner, skulle

det betyda regn, men när de flög högt, skulle det bli torrt.

När röken från skorstenen slår ned mot
jorden, blir det milt väder, men går den rakt upp, blir det kallt.

När ugglan skriker "klä-vitt", så bådär
det dödsfall.

När skatorna bygger högt, skulle det
bliva torr sommar, och när de bygger lågt, skulle det bli våt som-
mar.

(Väderleksmärken och uttryck, som jag hörde, när jag var barn
från Asarum.)

12

639

M. H. Olsen
Barnsbros
Född i Viskhatt Vimmerby län

Veckeräkningen.

Den s.k. veckeräkningen brukade användas.

13:de veckan börjar den 6 april. 13:de och 12:te veckan skulle jorden redas till samt så vårråg. 11:te veckan skulle 2:radigt korn sås. 9:de veckan samt 7:de veckan skulle man sätta potater. Den 8:de veckan var knutveckan, då skulle man så havren. 5:te veckan skulle 6:radigt korn sås.

Första maj.

Då firade man det s.k. åldermansgillet.

En utsågs till ålderman, och han skulle ha detta gillet. När de skulle samlas, hade de ett stort horn, som kallades för bya-hornet. I detta var de ute och tutade, så det hördes över hela byn. Åldermannen skulle tillse en del arbeten, som skulle göras t.ex. snöskottningen om vintern. På morgonen den 1 maj brukade ungdomen samlas för att gå omkring i bygden och sjunga "maj". Man gav dem då antingen ägg eller pengar. Fick de ingenting då, tyckte de inte om det. Då sjöng de så fult. De, som sjungit maj, ställde sedan till ett kalas med sina ägg någon av de närmaste dagarna. Förpengarna köptes andra matvaror även sprit.

Valberget.

I en beteshage i Tararp, Asarums församling, finnes ett stort berg, som kallas "Valberget". Till detta berg färdas många om somrarna. Det är ett mycket stort berg. Dess ena sida är riktigt tvärbrant och så hög, att när man ser ned i dalen på kreaturen, som beta där, tycker man de ser ut som små kalvar. Den ena sidan är mera sluttande, så att man kan gå upp på berget. Igenom berget går en mycket smal trappa med små trappsteg, så att man kan gå igenom berget upp på det. Vi trappans övre ända ligger ett stenblock, så att gången är mycket smal. Strax intill Valberget ligger en stor sten. Jag kommer ihåg från det jag var barn, att de kallade den för "predikstolen". Jag har även hört en berättelse om denna från forna tider, men den har jag glömt.

ACC. NR. 639.

639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge *Upptecknat av:* Hulda Ohlsson
Härad: Östra *Adress:* Brömsebro.
Socken: Kristianopel, Brömsebro *Berättat av*
Uppteckningsår: 1924 *Född år* *i*

16

Uppteckningen rör "Jag har nötter inne!"

"Jag har nötter inne!" - Svar: "Dem vill jag vinna!" - Fråga: "Vem ifrån?" - Svar: "Min bäste vän!" - Fråga: "Vem är det? Huru många?" - För övrigt lika med "Bo-by!"

639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

"Jag har nötter i mina handskar!"

"Jag har nötter i mina handskar!" - "Alla
gossar (flickor) äro falska!" - "Huru många ha varit falska mot
dig?"

639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18

Antingen vill du dra ris...

Antingen vill du dra ris eller frysa?

Då fick man säga ettdera. Gissade man då "dra ris", så började man räkna: dra ris - frysa, tills man räknat upp alla. Blev då den sista, detsamma som man gissat, så vann man dem, eljest fick man lägga till en. Sade man "frysa", så började man räkningen med frysa - dra ris.

Koka nötter.

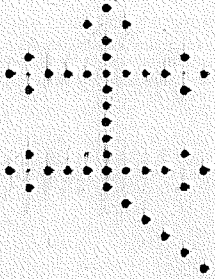
Man lade ut en stor hög med nötter. Så fick en gå ut. De, som var inne, pekade på en nöt i högen. Den, som gått ut, fick så komma in och försöka plocka upp alla nötterna utom den, som man pekat på. Kunde en plocka upp alla utom den de pekat på, så vann man den, men när man tog den, som var utpekad, skrek de till, så man blev så rädd.

Här i Kristianopel har samma lek förekommit, men kallas här "kippa nötter". När de tog den de pekat på skrek de "kipp".

639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20^{20.}

Lägga räv.

En räv lades ut med nötter, så som teckningen visar. Då sade man: 3 till huvud, 3 till hals, 3 till bo, 3 till klo, 3 till bo, 3 till klo, 6 till rygg, 3 till lår, 3 till klo, 3 till lår, 3 till klo, 6 till svans. Sen råkade man upp den började på huvudet. Så här: Huvud, huvud, huvud, hals, hals, hals o.s.v. Man sade för var nöt, vad det var.

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30

639

Plocka nötter.

En griffeltavla linjerades upp i rutor så här. En nöt lades i varje ruta utom en, som skulle vara tom. Det gjorde ingenting, vilken ruta, som lämnades tom. Sen lyfte man en nöt över en annan och tog bort den, som man flyttat över. Man fick flytta från höger och från vänster uppåt och neråt men bara vågrät och lodrät, aldrig på tvären över ett kors och inte över mer än en nöt och aldrig över något tomt rum. Kunde man plocka upp så när som en, då hade man vunnit dem.

Dans kring julgranen.

Nu är det jul igen, o. nu är det jul igen, o. julen varar väl till påska. Nu är det påsk igen, och nu är det påsk igen, och påskan varar väl till jula. Det var icke sant, det var icke sant, för därimellan kommer fastan.

Ola Perssons stua står i ljusan lua, alla julaljusen brinna, hej hoppsan, lika gottsan, inte gifter jag mig än så bråttsan.

Stjälma makar.

Man antingen ställde sig 2 och 2, så det blev en udda, annars satte man sig 2 och 2 och en udda. Den, som då var udda, sprang efter en av dem, som var par och gick till sin plats igen, och så fick den, som blev udda taga en annan o.s.v. Så sjöng man: Tjuva ,tjuva skall du luta, för du stal min lilla vän, men jag har den enda trösten, att jag får dig snart igen. Tror jag tra-la-la, tror jag tra-la-la, tror jag visst. Då svarade den andre: Tag en annan, tag en annan, gör du som jag, tag en annan, tag en annan, gör du som jag. Spring fortare, spring fortare, gör du som jag, spring fortare o.s.v.

Hälften ut och hälften in.

Man delade sig i två flockar. Den ena hälften fick gå ut och den andra hälften stanna inne. De, som då stannade inne, fick samma namn, som de, som var ute. En skulle giva namn och en skulle vara dörrvaktare. Så fick dörrvaktaren släppa in en utav dem, som voro ute. Den skulle nu gå och hälsa på en, som var inne. Den skulle då försöka finna den, som hade samma namn. Träffade man rätt, fick man stanna inne, annars fick man gå ut igen, och en annan fick komma in. Så höll man på, tills alla varit inne. Sen fick den förste börja igen, tills man funnit den rätta.

(Denna leken har jag som barn lekt i Ryds församling i Småland).

639

25

25

Gömma ringen.

Man satte sig i ring på stolar eller också på golvet. Så hade man en ring, som lämnades från den ena till den andra. Så skulle en försöka taga reda på, var ringen fanns. Så sjöng man: Denna ringen den skall vandra från den ena till den andra, låt den gå, låt den gå, låt den aldrig stilla stå.

I Hoby har jag en gång lekt denna lek på ett annat sätt.

Man tog ett långt snöre, så det räckte till alla, som satt i ringen, trädde så ringen på detta snöre och förde den på snöret från den ena till den andra, men man sjöng samma ord som till föregående tillvägagångssätt.

639

Sitta på understolen.

En fick sätta sig på en stol. En skulle taga upp under. De andra fick nu säga något om den som satt på stolen till den, som tog upp under. När sen alla hade undrat något, sade den, som tagit upp undren till den, som satt på stolen: "Somma undrar så och somma undrar så, men ett under går över alla!" Så räknar han upp alla undren d.v.s. talar om allt vad de undrat om henne eller honom, men man säger inte namnen på den, som sagt undret. Sen får den, som sitter på stolen säga vilket utav undren som han tycker är värst, och då får man uppgiva namnet på den, som sagt det. Sen blir det dens tur att sitta på understolen.

639

Pantlek.

Mitt skepp kommer lastat. - Man satte sig på stolar. Det var inte tvungit att det skulle vara i ring. Så tog man en näsduk och knöt ihop den, sen kastade man den till någon och sade: "Mitt skepp är lastat!" den andre frågade då: "Varmed?" Den förste svarade då: "Med smör eller salt eller socker!" Man hade förut bestämt vilken bokstav ordet skulle börja med varmed skeppet var lastat. Om man då bestämde bokstaven s, måste alla säga ett ord, som började med s, och sade man då ett annat ord, så fick man giva pant. Sen var det två, som skulle bestämma vad de skulle göra för panterna. (I pant fick man lägga vad man hade.) - När de nu hade bestämt, vad de skulle göra, tog en av dem en pant i sänder, höll upp den och sade: "Sju, ske, bränna. Vem känns för denna?" Då fick den, som kändes den, säga till. Så talade de om , vad han skulle göra t.ex. "Väcka upp den döde!"

Skriv endast på denna sida!

Det tillgick på följande sätt: En lade sig på en soffa eller bänk och tog munnen full av vatten. Den, som nu fått den där panten, som han skulle göra skäl för, skulle nu väcka upp den döde. Han gick då bort och ruskade om den döde, och då sprutade den vattnet över honom.

De andra skulle sedan göra skäl för sina panter. De fingo då något annat att göra.

28

29 29.

639

Så-dagar.

Bönor skulle man sätta Beda-dagen (Blendä). Bönor.

Lin skulle sås på Erik eller Karolina-dagen. Hampa skulle sås
Urban-dagen.

Lin, hampa.

639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

30.

Juldagen.

Juldagens morgon skulle man giva hönsen korn för att ej höken skulle ta dem. Detta korn skulle ligga under duken på bordet, medan man åt julafton. Den lampan, som då brann på bordet, skulle man lysa för hönsen med, medan de åt upp kornen.

ACC. NR. 639.

Landskap: Blekinge. Upptecknat av: Folkskollärarinna
Härad: Medelstad Adress: Brömsebro
Socken: Ronneby Berättat av E. Svensson
Uppteckningsår: 1924 Född år i Ronneby.

Uppteckningen rör Vårfruafton.

Vårfruafton skulle man springa barfota tre gånger baklänges kring huset, så blev man inte ormbiten under sommaren.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

639

ACC. NR. 639.Folkskollärarinna
Hulda OhlssonLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVLandskap: Blekinge.

Upptecknat av:

Härad: Medelstads

Adress:

Brömsebro.Socken: Ronneby

Berättat av

Uppteckningsår: 1924.

Född år i

32^{32.}

639

Uppteckningen rör Nyårsafton.

Nyårsafton skulle askan i kakelugnen jämnas väl, sedan på morgonen skulle de se efter, om där syntes någon fot i askan. Var det något, som liknade en människofot, som gick inåt då kom det en till i familjen under året, men gick den utåt, då dog någon under året i den familjen. Var det en kreatursfot, var var det samma.

639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Björkris.

Barnen skulle ej piskas med hängande
björkris utan med uppstående, som var från unga björkar.

Im.
Sinnervalds hP
Urskults fr
1924

Uppsat. Folketslära i minnen Hilda Ohlsson
Ber. Dennes moder.
639

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

34
34

Midsommarbrud.

När min mor var omkring 25 år, var hon på ett ställe, som hette Lycke, Hällaryds socken, och såg en midsommarsbrud.

Den, som ville bli brud, fick betalt därför en summa, som bestämdes. Dessutom fick hon drickspängar av de, som dansade med henne. Bruden var mycket vackert klädd. Hade silverkrona med pärlor i på huvudet. Det var två tärnor. Dessa hade kransar på huvudet. Vilken de fick till brudgum, visste de inte förrän samma dag, och då fick de taga vem som de hade utsett, hurudan den än såg ut. Den gången var brudgummen mycket ful. Bruden var tvungen att dansa med både brudgummen och vem som helst, som bjöd upp henne utav de, som voro närvarande.

ACC. NR. 639.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Folkskollärarinna
Härad: Bräkne Adress: Brömsebro
Socken: Asarum Berättat av Agnes Holmberg
Uppteckningsår: 1924 Född år i Tararp, Asarum.

35

639

Uppteckningen rör Majvisa.

1. God afton, I som hemma är
Maj vare välkommen
I afton så vilja vi gästa här
Ty linden den bär gröna löv om våren.

2. Det första som vi bedja om
Maj vare välkommen
Misstycken ej därför vi kom
Ty linden den bär gröna löv om våren.

3. Nu äro vi alla på er gård
Maj vare välkommen
Och fråga om vi sjunga får
Ty linden den bär gröna löv om våren.

Skriv endast på denna sida!

4. I natt så är det Valborgsnatt
Maj vare välkommen
Då jorden bär sin gröna hatt
Ty linden den bär gröna löv om våren.

5. Den lilla lärkans ljuva klang
Maj vare välkommen
Hon stämmer upp sin majesång
Ty linden den bär gröna löv om våren.

6. Och säningsmannen sår sin säd
Maj vare välkommen
Vi önska honom lycka och välsignelse därmed
Ty linden den bär gröna löv om våren.

7. Nu äro vi alla vid eder knut
Maj vare välkommen
För äro ni hemma så kommer ni väl ut
Ty linden den bär gröna löv om våren.

8. Nu äro vi alla vid er vägg
Maj vare välkommen
Vi bedja blott om några ägg
Ty linden den bär gröna löv om våren.

9. Och far han är en goder man
Maj vare välkommen
Han hjälper till så gott han kan
Ty linden den bär gröna löv om våren.

10. Och mor hon är en tärna
Maj vare välkommen
Hon giver oss äggen så gärna
Ty linden den bär gröna löv om våren.

11. Nu höra vi mor uppå golvet gå
Maj vare välkommen
Hon letar efter äggen i varendaste vrå
Ty linden den bär gröna löv om våren.

12. Och kunna vi inte de äggen få
Maj vare välkommen
Så låtom den blanka riksdalern gå
Ty linden den bär gröna löv om våren.

13. Och kunna vi inte riksdalern få
Maj vare välkommen
Så given oss en bom*och låtom oss gå
Ty linden den bär gröna löv om våren.

14. Hav tack, hav tack, du flicka skön
Maj vare välkommen
En fästeman skall bli din lön
Ty linden den bär gröna löv om våren.

15. Hav tack, hav tack, både far och mor
Maj vare välkommen
För gåvan den var ganska bra
Ty linden den bär gröna löv om våren.

16. Låt hönan värpa ägg på fat
Maj vare välkommen
Tiäl pannekaka och äggamat
Ty linden den bär gröna löv om våren.

17. God natt, god natt, var kristen själ
Maj vare välkommen
För soven nu sött och vaknen med friä
Ty linden den bär gröna löv om våren.

18. Nu går vi alla från er gård
Maj vare välkommen
Vi komma igen till nästa år
Ty linden den bär gröna löv om våren.